

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

PROFESIJNÝ A KARIÉROVÝ RAST
pkrmpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Iveta Hájíčková

Úloha triedneho učiteľa v podmienkach strednej odbornej školy

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Banská Bystrica

2013

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Iveta Hájičková

Kontakt na autora: Stredná odborná škola, Zvolenská cesta 83, Lučenec
iveta.hajickova@gmail.com

Názov OPS/OSO: Úloha triedneho učiteľa v podmienkach strednej odbornej školy

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2013

Odborné stanovisko vypracoval: Ing. Beáta Ľubová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Triedny učiteľ, plán triedneho učiteľa, žiak, kolektív, odborné kompetencie.

Anotácia

V práci sa venujeme problematike triedneho učiteľa na strednej odbornej škole. Práca je rozdelená do troch častí. V prvej sa venujeme charakteristike triedneho učiteľa, pojmu triedny učiteľ v histórii, v dnešnej školskej legislatíve a jeho hlavným úlohám. V druhej časti popisujeme činnosti triedneho učiteľa na strednej odbornej škole. Patrí sem jeho riadenie a organizácia výchovno vzdelávacieho procesu, administratívna činnosť, vplyv na utváranie kolektívu, komunikácia s rodičmi ako aj riešenie najčastejších problémov žiakov. V poslednej časti na konkrétnych plánoch triedneho učiteľa poukazujeme na možnosť práce triedneho učiteľa ako jedného z článkov zvyšovania odborných kompetencií žiakov.

OBSAH

ÚVOD	5
1. CHARAKTERISTIKA TRIEDNEHO UČITEĽA	6
1.1 Pojem triedny učiteľ v histórii	6
1.2 Triedny učiteľ v školskej legislatíve	7
1.3 Funkcia a úloha triedneho učiteľa	8
2. ČINNOSTI TRIEDNEHO UČITEĽA NA STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLE	10
2.1 Riadenie a organizácia výchovno – vzdelávacieho procesu	10
2.2 Administratívna činnosť	10
2.3 Vplyv na utváranie kolektívu	12
2.4 Riešenie najčastejších problémov žiakov	13
2.5 Komunikácia s rodičmi	15
3. PREPOJENIE ČINNOSTI TRIEDNEHO UČITEĽA A ODBORNÝCH KOMPETENCIÍ ŽIAKOV	16
3.1. Plán práce triedneho učiteľa pre učebný odbor kuchár	16
3.2 Plán práce triedneho učiteľa pre študijný odbor spoločné stravovanie	20
3.3 Vplyv spoločenských a sociálnych faktorov na realizovanie plánu práce	24
3.4 Najčastejšie problémy pri naplňaní plánu práce triedneho učiteľa	25
ZÁVER	30
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	31

ÚVOD

Charles Farrar Browne povedal: „ Priemerný učiteľ rozpráva. Dobrý učiteľ vysvetľuje. Výborný učiteľ ukazuje. Najlepší učiteľ inšpiruje.“

Úlohou triedneho učiteľa je zaujímať sa o žiakov, o ich úspechy a neúspechy, o ich problémy a záujmy. Snažiť sa pomáhať žiakom uvedomovať si svoje schopnosti a zručnosti, nadanie a talent. Formovať ich osobnosť, prehľbovať potrebu žiť v kultúrnom a estetickom prostredí. V niektorých prípadoch triedny učiteľ nahrádza rodinu, stáva sa poradcom a kamarátom.

Cieľom tejto práce je poukázať na prácu triedneho učiteľa na strednej odbornej škole pomôcť pri tvorbe plánu triedneho učiteľa v prepojení s prehľbovaním odborných kompetencií žiakov. Predpokladáme, že mnohí učitelia nepripravujú svoj plán s prepojením na ŠkVP, Nesmieme zabúdať na to, že práca učiteľa nie je len o riadení a organizácii výchovno vzdelávacieho procesu, či jeho administratívnej činnosti. Je to hlavne práca so žiakmi a pre žiakov. Triedny učiteľ má vplyv na utváranie kolektívu, rieši problémy žiakov, spolupracuje s rodičmi. V práci chceme poukázať na možnosti prepojenia práce triedneho učiteľa a odborných kompetencií žiaka. Hlavnou cieľovou skupinou sú triedny učitelia a študenti odborných škôl. Vychádzajúc zo ŠkVP pre učebný odbor kuchár a zo ŠkVP pre študijný odbor spoločné stravovanie, sme vytvorili plán triedneho učiteľa s prepojením na ŠkVP. Poukázali sme na najčastejšie problémy pri napĺňaní plánu ako aj vplyvu spoločenských a sociálnych faktorov na realizovanie plánu práce triedneho učiteľa na daný školský rok.

1 CHARAKTERISTIKA TRIEDNEHO UČITEĽA

Práca triedneho učiteľa prináša nielen prácu, ale predovšetkým radosť z úspechov, poznania nových ľudí, radosť z toho, keď pomôže druhým a vidí ich šťastnejších a spokojnejších. Práca triedneho učiteľa je nielen o triednickej hodine, o prestávkach, ale je to voľný čas, ktorý venuje svojej triede.

Triedny učiteľ je dušou triedy. Jeho práca je prácou nielen psychicky, ale niekedy aj fyzicky náročnou. Podstata jeho práce je zaujímať sa o úspechy, neúspechy, problémy a záujmy žiakov, pomáhať riešiť možné konfliktné situácie v triede, organizovať aktivity mimo vyučovania, pomáhať rozvoju sebapoznania a seba hodnotenia žiakov.

1.1 Pojem triedny učiteľ v histórii

Nad vznikom funkcie triedneho učiteľa premýšľal už Ján Amos Komenský, ktorý vo *Velkej didaktike* uvádza, že len jeden učiteľ má riadiť triedu, podobne ako len jedno slnko osvetľuje, zahrieva a zavláhuje krajinu a zachováva vždy ten istý poriadok, aký dnes, taký zajtra. (Komenský, 1991). Triedny učiteľ bol pôvodne najčastejšie jediným učiteľom v triede aj na vyššom stupni školy. S rozvíjajúcim sa vedeckým poznaním sa objavila nutnosť zavedenia odborného vyučovania a odborných učiteľov. Vzájomná izolovanosť jednotlivých vyučovacích predmetov potom „viedla k zvýrazneniu funkcie triedneho“ (Spousta, 1993, s.8). Po zrušení jezuitského poriadku bol vypracovaný z iniciatívy cisárovnej Márie Terézie návrh na reorganizáciu gymnázií. Táto zmena sa uskutočnila v roku 1775. Ďalším významným krokom bolo zavedenie funkcie triednych učiteľov, ktorí učili všetky predmety okrem náboženstva.

V medzivojnovom období 20. storočia sa kládol dôraz na vzdelanie a tým rástla aj prestíž učiteľa. Učiteľ bol spoločensky aj materiálne dobre ohodnotený. Neskôr v období budovania socialistickej spoločnosti sa zmenilo aj postavenie učiteľa a tým aj triedneho učiteľa.

V roku 1966 Blížkovský vydáva publikáciu *Příručka třídního učitele*, ktorá je najkomplexnejšou publikáciou, venovanou problematike triedneho učiteľa, ale vzhľadom k dobe jej vzniku v šesťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia je silne zaťažená vtedajšou ideológiou. V roku 1974 vychádza kniha *Triedny učiteľ v socialistickej škole*, ktorej autorom bol Kozel s kolektívom spoluautorov. V roku 1993

bol vydaný študijný text Spousty *Základné výchovné činnosti triedního učiteľa*, ktorý do značnej miery vychádza z *Príručky triedního učiteľa*, ale je výrazne oslobodený od jej ideologickej zaťaženia.

1.2 Triedny učiteľ v školskej legislatíve

Základnou normou upravujúcou problematiku učiteľa je Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene niektorých zákonov a Vyhláška MŠ SR č. 320/2008 Z. z.

Podľa Zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch je pedagogickým pracovníkom fyzická osoba, ktorá vykonáva pedagogickú činnosť a je zamestnancom podľa § 1 ods. 2. Pedagogickým zamestnancom je aj vedúci pedagogický zamestnanec. Pričom pedagogickou činnosťou sa v zákone rozumie súbor pracovných činností vykonávaných priamou výchovno-vzdelávacou činnosťou a ostatnými činnosťami s ňou súvisiacimi, ktoré zamestnávateľ ustanoví v pracovnom poriadku. Priamou výchovno-vzdelávacou činnosťou sa rozumie priama vyučovacia činnosť, ktorou sa uskutočňuje školský vzdelávací program alebo program kontinuálneho vzdelávania, a priama výchovná činnosť, ktorou sa uskutočňuje výchovný program, vykonávané pedagogickým zamestnancom.

Vyhláška MŠ SR č. 320/2008 Z. z. o základnej škole ustanovuje v § 5 o triednom učiteľovi nasledovné (pre potreby tejto vyhlášky sa „zákonom“ myslí Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)):

- 1) Výchovno-vzdelávaciu činnosť v triede koordinuje triedny učiteľ, ktorého pre každú triedu na školský rok určuje riaditeľ.
- 2) Triedny učiteľ v spolupráci s ostatnými pedagogickými zamestnancami v príslušnej triede zhromažďuje informácie o žiakoch v súlade s § 11 ods. 7, § 157 ods. 6 a § 158 ods. 1 zákona, ktoré použije na vypracovanie záznamov v katalógovom liste žiaka alebo v triednom výkaze a v súlade s § 63 ods. 3 zákona na prihláške na vzdelávanie.
- 3) Triednym učiteľom môže byť pedagogický zamestnanec, ktorý spĺňa kvalifikačné predpoklady.
- 4) Triedny učiteľ usmerňuje utváranie podmienok vzdelávania žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa § 29 ods. 10 zákona, ktorý je začlenený do triedy v spolupráci so všeobecným lekárom pre deti a dorast a s príslušným školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie.

5) V neprítomnosti triedneho učiteľa vykonáva jeho prácu iný pedagogický zamestnanec, ktorého určí riaditeľ. Počas neprítomnosti triedneho učiteľa dlhšie ako 30 dní určí riaditeľ jeho zástupcu.

1.3 Funkcia a úloha triedneho učiteľa

Pre funkciu triedneho učiteľa je príznačný:

1. globálny zreteľ na vývoji jednotlivých žiakov aj žiackeho kolektívu ako celku,
2. čo najužší a naj dôvernejší kontakt so žiakmi svojej triedy, založený na obojstrannej ochote k spolupráci,
3. pozitívny vzťah k žiakom, ktorého optikou sú videné všetky aktivity, požiadavky
4. ostatných učiteľov, konflikty, úspechy, nedostatky aj prehry žiakov pri súčasnom zachovaní plnej, osobnými kvalitami podloženej autority triedneho učiteľa,
5. starostlivosť o rozvoj individuality každého jednotlivého žiaka,
6. permanentná stimulácia a posilňovanie aktivity, iniciatívy, samostatnosti a tvorivosti žiakov v operačnom poli triedy“. (Spousta,1993, s. 8)

Na súčasného európskeho triedneho učiteľa sa kladú nové nároky. Triedny učiteľ v rámci svojej pozície plní niekoľko základných rolí. Nie je možné tieto role od seba odtrhnúť, pretože jeho práca je výsledkom prepojenia všetkých.

1. Triedny učiteľ je manažér. Je potrebné, aby mal riadiace schopnosti, vedel organizovať vyučovanie, podporoval učenie a usmerňoval žiakov ako sa učiť, diagnostikoval učebné štýly a neúspechy v učení. Jeho úlohou je pripraviť žiakov do života, aby dokázali samostatne a úspešne naplňovať svoje predsavzatia, a to svojím zodpovedným prístupom.

2. Triedny učiteľ je poradca a konzultant. Pomáha žiakom riešiť učebné a životné situácie, pomáha v orientácii a výbere vzdelávacej a životnej dráhy. Jeho úlohou je ponúknuť žiakom také prostredie, kde si môže vyskúšať kontakty s okolím, zaradiť sa v spoločnosti, mať práva a povinnosti.

3. Triedny učiteľ je sociálny partner. V porovnaní so žiakmi predstavuje triedny učiteľ dospeljšieho a skúsenejšieho partnera, často nahrádza vo výchove rolu rodičov. Mal by pomôcť žiakom vedieť vnímať svoje pocity a zmeny, ktoré prichádzajú, vedieť sa im prispôbiť, vzoprieť sa, postaviť sa za svoj názor a obhájiť si ho.

4. Triedny učiteľ je novátor a výskumník. Táto rola súvisí so zmenami školskej legislatívy ako aj ďalšími vonkajšími podnetmi pri výchove a vzdelávaní. Úlohou je poskytnúť možnosti sebapoznania a sebarealizácie žiakov prostredníctvom motivácie a tvorivých podnetov. Dôležité je aj prepojenie novátorstva učiteľa a žiakov, ktoré môže byť prínosom pre obidve strany.

5. Triedny učiteľ je kooperátor pre žiaka v učiteľskom zbore. Dôraz kladieme na tímovú spoluprácu, v rámci mimotriednych a mimoškolských aktivít prepojenie predmetov ŠkVP, schopností a záujmov žiakov, ako aj diagnostikovanie a hodnotenie práce žiakov. Úlohou triedneho učiteľa je budovať triedne spoločenstvo ako model veľkej rodiny a meniť triedu na svet skutočný, v ktorom každý žiak je jedinečnou osobnosťou.

2 ČINNOSTI TRIEDNEHO UČITEĽA NA STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLE

2.1 Riadenie a organizácia výchovno – vzdelávacieho procesu

Cieľom výchovy a vzdelávania je získať kompetencie, a to najmä v oblasti komunikačných schopností, ústnych spôsobilostí a písomných spôsobilostí, využívania informačno-komunikačných technológií, komunikácie v štátnom jazyku, materinskom jazyku a cudzom jazyku, matematickej gramotnosti, a kompetencie v oblasti technických prírodných vied a technológií, k celoživotnému učeniu, sociálne kompetencie a občianske kompetencie, podnikateľské schopnosti a kultúrne kompetencie, posilňovať úctu k rodičom a ostatným osobám, ku kultúrnym a národným hodnotám a tradíciám štátu, ktorého je občanom, k štátnemu jazyku, k materinskému jazyku a k svojej vlastnej kultúre, pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti, naučiť sa rozvíjať a kultivovať svoju osobnosť, získať všetky informácie o právach dieťaťa a získať a posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám.

Triedny učiteľ rovnako ako ostatní vyučujúci v triede má prejavovať maximálne úsilie pri splnení základných cieľov výchovy. Musíme podotknúť, že navodenie ideálnej atmosféry v triede vedie k vyššej efektívnosti hodín a tým aj rýchlejšiemu dosiahnutiu cieľa. Úroveň organizačných schopností, dobrý vzťah medzi učiteľom a žiakom a disciplína sú podmienky, ktoré musí triedny učiteľ zvládať. Žiaci si musia byť vedomí toho, že pravidlá stanovené triednym učiteľom musia dodržiavať aj na iných hodinách. Musia byť na takej úrovni vzájomnej komunikácie, vzájomnej dôvery a spolupráce, že triedny učiteľ hoci nie je prítomný na vyučovacej hodine iného predmetu, je ho tam cítiť prostredníctvom žiakov.

2.2 Administratívna činnosť

Administratívna činnosť triedneho učiteľa na strednej škole je v súčasnej dobe ovplyvnená počítačovým programom určených na databázu žiakov. Nesmieme však zabúdať ani na dokumenty v papierovej podobe.

Triedna kniha – triedny učiteľ na začiatku školského roka vyplní triednu knihu, do ktorej zapíše zoznamy žiakov, zoznamy predmetov, vyplní klasifikačný zošit, ktorý je súčasťou triednej knihy. V priebehu roka kontroluje zapisovanie do triednej knihy, sleduje absenciu žiakov, prospech žiakov. Nesmie zabúdať ani na zmeny v počte žiakov, ktoré v priebehu roka nastanú. Či už je to ukončenie štúdia, prestup na inú školu alebo z inej

školy, či už treidy. Všetko toto musí byť zaznamenané v triednej knihe. Každý vyučujúci, ktorý tam učí musí mať presný obraz o aktuálnom počte žiakov v triede.

Triedny výkaz – týka sa triedy ako celku, obsahuje zoznam žiakov zapísaných v triednom výkaze, prehľad o žiakoch, zmeny v počte žiakov, celkový prospech a dochádzku, ako aj podpisy učiteľov, ktorí klasifikovali v jednotlivých klasifikačných obdobiach.

Katalógový list – obsahuje základné údaje o žiakoch, študijný respektíve učebný odbor, údaje o zákonnom zástupcovi žiaka, zápisy triedneho učiteľa, prospech žiakov, výchovné opatrenia.

Vysvedčenie - je základným dokumentom o vzdelávacích výsledkoch žiaka. Je to zhodnotenie polročného pôsobenia v škole. Prvý polrok daného školského roka triedny učiteľ nevydáva vysvedčenie, ale len výpis známok. Na konci školského roka dostáva žiak vysvedčenie, kde sú zaznamenané študijné výsledky za obidva polroky.

Poučenie o bezpečnosti – na začiatku školského roka je potrebné poučiť žiakov o platnom školskom poriadku, bezpečnosti a správaní sa na vyučovaní, odbornom výcviku, na hodinách telesnej výchovy, ako aj na akciách organizovaných školou. Triedny učiteľ o tomto poučení spíše záznam a dá ho podpísať žiakom.

Zápisy z rodičovských združení – je potrebné viesť si tieto zápisy, zároveň mať prehľad o účasti rodičov počas štúdia žiaka. Mali by obsahovať program a zoznam žiakov a kolónku pre podpis zúčastneného rodiča. Triedny učiteľ má potom presný prehľad o tom, ktorí rodičia sa zúčastňujú rodičovských združení a ktorí neprejavujú žiadny záujem o svoje deti. V prípade organizovania akcií potom vie, na koho sa obrátiť s prípadnou prosbou o pomoc pri organizovaní.

Hromadné zabezpečenie akcie – triedny učiteľ pri organizovaní školskej akcie podáva návrh na organizovanie akcie, ktorý musí schváliť riaditeľ školy.

To sú len niektoré príklady dokumentov, ktoré súvisia s prácou učiteľa. Administratívna činnosť je spojená aj s ďalšími dokladmi, ktoré súvisia s ukončením štúdia na strednej škole. Či už záverečnou alebo maturitnou skúškou. S tým súvisí aj archivovanie potrebných dokladov každého žiaka po ukončení štúdia.

Práca s aSc agendou- triedny učiteľ pri svojej práci používa program, ktorý využíva daná škola. ASc agenda uľahčuje výraznou mierou prácu triedneho učiteľa. Na začiatku 1. ročníka si triedny uloží všetky potrebné údaje a v priebehu štúdia môže čerpať z nepreberného množstva variant pri svojej práci. Do tohto programu ukladáme základné údaje o žiakovi, odbor štúdia, číslo OP, bydlisko, všeobecného lekára, meno

majstra OV, začiatok štúdia, ukončenie povinnej školskej dochádzky a ďalšie. Sú tu údaje týkajúce sa dochádzky, známok, vysvedčenia, maturity, záverečných skúšok. Triedny učiteľ v prípade potreby, napríklad pri organizovaní exkurzie si vyberie len potrebný zoznam a vytlačí si ho. Tak isto môže postupovať aj pri ďalších úkonov spojených s administratívnou činnosťou učiteľa. Musíme podotknúť, že po zvládnutí práce s agendou, je práca triedneho, čo sa týka rôznej administratívy, veľmi zjednodušená. Je tu však predpoklad, že učiteľ sa chce učiť a nebojí sa využívať výdobytky modernej doby.

2.3 Vplyv na utváranie kolektívu

Triedny učiteľ nemá na formovanie školského kolektívu všemocný vplyv, pretože školská trieda ako každá sociálna skupina, je charakterizovaná radom premenných daností. V niektorých prípadoch však jeho vplyv môže byť veľmi zásadný. Triedny učiteľ disponuje radom metód a možností, ako upriamiť utváranie ľudských vzťahov v triede.

Na začiatku školského roka je dôležité určenie pravidiel správania. Žiakom by malo byť jasné, prečo sa musia dodržiavať isté normy a hranice, a že oni sami musia niešť za svoje konanie zodpovednosť. Je dobré, ak sa nestavia učiteľ k určovaniu pravidiel príliš autokraticky, ale podieľa sa na nich v diskusii celá trieda, samozrejme s ohľadom na dodržanie školského poriadku. Nakoľko sa jedná o žiakov strednej školy, môžeme trvať na tom, aby si najskôr pravidlá stanovili sami, potom určíme pravidlá, ktoré chceme my, aby dodržiavali. Ak máme skúsenosti s triedníctvom, môžeme ich pravidlá rešpektovať bez pripomienok s dodatkom, že ich porušovanie bude viesť k prísnejším pravidlám z vašej strany. Žiaci si budú vedomí určitej slobody, ktorá bude fungovať, ak neporušia dohodnuté pravidlá.

Snáď najnáročnejšou úlohou triednych učiteľov býva odhalenie a náprava šikanovania. Nemôžeme povedať, že na strednej škole sa s týmto javom nestretávame. Ale prejavy nie sú tak časté ako na základnej škole. V pozícii triedneho učiteľa musíme žiakom vysvetliť, že trieda, ktorá sa chová nevšímavo k šikanovaniu, nie je vyspelá na riešenie tohto problému. Tento problém by mal triedny učiteľ riešiť predovšetkým s najolúbenejšími a najvplyvnejšími žiakmi. Tí mu vedia byť nápomocní nielen pri riešení problému, ale aj pri znovu vytváraní kolektívu.

Triedny učiteľ je pojítkom kolektívu a ľahko zistí, kedy sa stal kolektív skutočným kolektívom. V tomto štádiu už nechce byť nikým riadený, len neochotne prijíma zásahy triedneho učiteľa a jeho zasahovanie považuje za zbytočné. Vtedy nastupuje triedny učiteľ ako poradca, pomocník a priateľ. Vytvoriť taký skutočný kolektív je umenie. V dnešnej dobe, kedy zohrávajú úlohu v jeho tvorbe aj iné faktory, napr. finančná situácia rodiny, sa podarí vytvoriť skutočný kolektív málokedy. Naším cieľom má byť však vždy snaha o to, aby sme ten kolektív vytvorili. Taký kolektív, kde sa budú cítiť dobre všetci bez rozdielu.

2.4 Riešenie najčastejších problémov žiakov

Medzi najčastejšie problémy, ktoré triedny učiteľ rieši patria problémy s prospechom, dochádzkou, vyčleňovaním žiaka kolektívom a problémy s používaním návykových látok.

Problémy s prospechom – príčinou zlého prospechu žiakov môže byť slabá motivácia pre štúdium, problémy v rodine žiaka, dlhodobá choroba, špecifická porucha učenia, poruchy správania ako aj nedostatok času na domácu prípravu. Úlohou učiteľa je spoznať príčiny a snažiť sa ich riešiť. Častokrát pomôže rozhovor so žiakom. Napríklad pri slabej motivácii. Inokedy je potrebný rozhovor s rodičmi a doporučenie na odborné vyšetrenie. Jedná sa o poruchy učenia ako sú dyslexia, dysgrafia alebo dyskalkúlia. Nesmieme zabúdať ani na nedostatok času na prípravu. Môže byť spôsobená časovo náročným dochádzaním, prácou po škole alebo a staraním sa o mladších súrodencov. Vtedy je dôležité vysvetliť aj žiakom, aj rodičom, aké priority má mať žiak a či nie je možné iné riešenie situácie zo strany rodičov. Vplyv na nedostatočný prospech žiaka môže tvoriť aj rodinné prostredie, prípadne slabá znalosť štátneho jazyka. Žiaci žijúci v rodinách, kde sa používa jazyk národnostnej menšiny, majú slabú znalosť slovenského jazyka. To spôsobuje ich slabší prospech. Nie z dôvodu, že by sa neučili, ale pretože majú problém rozumieť novému učivu. Tu je dôležitý rozhovor s rodičmi o nutnosti používať slovenský jazyk čo najviac aj v domácnosti. Keď však zistíme, že samotný rodičia majú problém, musíme hľadať pomoc u spolužiakov samotných žiakov. Tí im môžu vo veľkej miere pomáhať pri učení sa a tým aj dosahovní lepšieho prospechu.

Problémy s dochádzkou- zo školského poriadku vyplýva pre zákonných zástupcov maloletých žiakov a pre plnoletých žiakov jasný postup a lehoty pre ohlásenie vopred známej absencie, napr. návšteva u lekára a pre oznámenie dlhodobejšej absencie napr.

choroba, hospitalizácia v nemocnici. Triedny učiteľ musí byť v tomto ohľade dôsledný a vyžadovať presné dodržiavanie postupu. V prípade, že dôjde k neospravedlnenej absencii, je potrebné to riešiť okamžite. Tak sa dá predísť vyššiemu počtu neospravedlnených hodín ako aj ďalším výchovným opatreniam. Cieľom triedneho učiteľa nemá byť len potrestanie výchovným opatrením, ale predovšetkým je potrebné odstrániť dôvody absencie. To znamená pristúpiť k pohovoru so žiakom a rodičmi žiaka. Tento rozhovor môže viesť triedny učiteľ sám, alebo môže pristúpiť k rozhovoru za účasti výchovného poradcu, zástupcu riaditeľa školy ako aj samotného riaditeľa školy.

Problémy na vyučovacích hodinách - triedny učiteľ je postavený často aj pred problémy, ktoré sa netýkajú priamo jeho vyučovacích hodín, ale hodín jeho kolegov. Učiteľ prichádza z hodiny so sťažnosťami na žiaka. Môže to byť vyrušovanie na hodine, môžu to byť sťažnosti, že žiak nedáva pozor, baví sa s o spolužiakmi a tým narúša celú hodinu. Ďalej sa stretávame so sťažnosťami, že je žiak drzý, nadáva, papuľuje učiteľovi, odmieta si plniť povinnosti, ničí učebné pomôcky a ďalšie. V takomto prípade sa musíme porozprávať so žiakom a keď nedôjde k náprave, tak s rodičom, prípadne triedny učiteľ môže konzultovať tento problém s výchovným poradcom, zástupcom riaditeľa či riaditeľom školy.

Problémy s vyčleňovaním žiaka kolektívom- žiaci prvých ročníkov stredných škôl sa dostávajú do situácie, keď vstupujú do nového prostredia medzi nových spolužiakov. Mnohí majú potrebu nejako sa prejaviť, nájsť si svoje miesto. Sú však aj takí, ktorým nové prostredie robí problémy a ťažko sa adaptujú na nové podmienky. Ostatní to môžu vnímať ako odčleňovanie sa od kolektívu, aj keď tomu tak nie je. Máme aj mnohé ďalšie faktory, ktoré môžu viesť k odčleneniu sa od kolektívu. Napríklad iný štýl obliekania, počúvanie inej hudby, iné záujmy a koníčky. Ak si triedny učiteľ všimne takého odčleňovanie je potrebné veľmi citlivo a pomaly takúto situáciu riešiť. Niekedy je potrebná nielen pomoc žiakov, rodičov, ale aj odborníkov.

Problémy s používaním návykových látok- užívanie drog, alkoholu a omamných látok je celosvetovým problémom. Prvé náznaky vážnejších problémov s návykovými látkami väčšinou odhalia triedni učitelia, pretože sa prejavujú zlou dochádzkou žiaka do školy a neprospechom. V správaní takto problémových žiakov možno zaznamenať kolísanie nálady, zhoršené sebaovládanie, zlú koncentráciu. Žiaci sú buď veľmi unavení a ospalí, alebo naopak sršia energiou a stále sa smejú. V prípade, že triedny učiteľ má odôvodnené podozrenie na tento problém, musí začať spolupracovať s výchovným

poradcom, školským metodikom, koordinátorom drogovej prevencie, rodičmi žiaka a ďalšími odbornými pracovníkmi.

2.5 Komunikácia s rodičmi

Pri práci triedneho učiteľa zohráva nemalú úlohu aj spolupráca s rodičmi. Aj keď to nie je vždy ľahké, triedny učiteľ by sa mal pri realizácii spolupráce so žiakmi opierať o pomoc ich rodičov. Veľmi dôležitá je pomoc rodičov pri riešení výchovných a vyučovacích problémov. Medzi najbežnejšie formy komunikácie triedneho učiteľa s rodičmi žiakov patria rodičovské schôdzky, osobné pozvania rodičov na pohovor, prípadne pohovor učiteľa, rodiča a žiaka.

Pri príprave rodičovského združenia by sa mal triedny učiteľ zamyslieť a pripraviť si program schôdzky, ktorý bude obsahovať hlavný cieľ, poradie tém, o ktorých sa bude hovoriť, čas začiatku a skončenia schôdzky. Stretnutie by malo byť v miestnosti, kde ich nič nebude vyrušovať a kde je málo pravdepodobné, že by niekto zvonku mohol počuť, o čom sa hovorí. Najčastejšie je touto miestnosťou trieda, aj napriek tomu, že nespĺňa všetky kritériá. Trieda je totiž miestom, kde trávajú žiaci väčšinu dňa a rodič tak získava predstavu o prostredí, v ktorom sa žiak pohybuje. Počas stretnutia by sa mal zamerať na vzdelávacie výsledky, opis života žiakov počas vyučovania či odborného výcviku, aktivít žiakov a správania sa. Učitelia, ktorí pracujú so žiakmi na strednej škole, vedia, že záujem rodičov o žiakov je dosť slabý. Väčšinou sa týchto stretnutí zúčastňujú rodičia, ktorí majú záujem o svoje deti, čo je citel'né aj na ich správaní a prístupe k povinnostiam. Pri problémových žiakoch triedny učiteľ častejšie pristupuje k osobným pozvaniam rodičov na pohovor. Tieto pohovory prebiehajú v menšej miestnosti za účasti rodiča a triedneho učiteľa. V prípade potreby môže byť na pohovor prizvaný aj zástupca riaditeľa školy a samotný žiak. Na tieto pohovory nemusia byť pozvaní len rodičia problémových žiakov, ale aj rodičia žiakov, ktorí sú úspešní, napr. pri celoštátnych súťažiach a naším pohovorom ich chceme motivovať do ďalšej práce.

3 PREPOJENIE ČINNOSTI TRIEDNEHO UČITEĽA A ODBORNOSTI ŽIAKOV

3.1 Plán práce triedneho učiteľa pre učebný odbor kuchár

Triedny učiteľ na strednej odbornej škole vychádza z hlavných úloh, ktoré sú pred neho postavené. Na prvom mieste by sa mal triedny učiteľ zaujímať sa o úspechy, neúspechy, problémy a záujmy žiakov v triede, mal by pomáhať riešiť možné konflikty v triede. Podporovať kohéziu triedy, formovať sociálne vzťahy v triede tak, aby sa vytvárali neformálne vzťahy a spolupatričnosť medzi žiakmi v triede, organizovať aktivity mimo vyučovania – výlety, vychádzky, exkurzie, pomáhať rozvíjaniu samoštúdia žiakov využitím modle, pomáhať rozvoju sebapoznania a sebahodnotenia žiakov, zvýšenú pozornosť venovať estetickému úprave triedy. Nakoľko sa jedná o odbornú školu je veľmi dôležité aj prepojenie práce triedneho učiteľa s odborným výcvikom. Triedny učiteľ musí mať prehľad v odbore, aj keď nie je odborným učiteľom. Musí poznať podmienky na odbornom výcviku, navštevovať odborný výcvik, pozorovať žiakov pri práci a pravidelne spolupracovať a komunikovať s majstrom odborného výcviku. Plán na daný školský rok musíme zostaviť tak, aby sme brali do úvahy niektoré faktory. Jedným z nich je fakt, že žiaci učebného odboru trávajú týždeň v škole a týždeň na odbornom výcviku. Počas školy tvoria jeden kolektív, počas odborného výcviku sú rozdelení do troch skupín. Musíme teda vynaložiť veľké úsilie, aby sme vytvorili kolektív a nie tri skupiny. Čo môže byť pre triedneho zložitá úloha a niekedy mu to môže spôsobovať veľké problémy. Druhým faktorom, ktorý berieme do úvahy je skladba odborných predmetov v danej triede. Odbor kuchár má nosné predmety technológia, potraviny a výživa, ekonomika, spoločenská komunikácia. Preto sa do plánu triedneho učiteľa snažíme zaradiť aj exkurzie, prípadne prednášky alebo besedy, ktorými môžeme podporiť ich odbor. Stále musíme mať na mysli fakt, že s nimi pracujeme len každý druhý týždeň.

Je rozdiel, či pripravujeme plán pre prvý, druhý alebo tretí ročník. V prvom ročníku kladieme dôraz predovšetkým na to, aby sa žiaci čo najrýchlejšie aklimatizovali, spoznali sa a začali si vytvárať kolektív. Nakoľko prechod na iný typ školy robí niektorým problémy, musíme zvýšenú pozornosť venovať aj prospechu a dochádzke. Upozorňovať na iný spôsob učenia a na nové metódy práce. Zároveň im musíme vštepovať zodpovednosť v práci, neustále poukazovať na dôležitosť odborného výcviku, kurzov

spojených so zdokonaľovaním sa a možnosťami sebarealizácie. V druhom ročníku je možná systematickejšia práca triedneho učiteľa. Je potrebné prácu prepojiť s odbornosťou a ukázať na nové možnosti prehĺbovania vedomostí formou odborných exkurzií, prednášok, kuchárskych tréningov. Tu je samozrejme vhodné aj spojenie s učiteľmi odborných predmetov, ak triedny učiteľ nie je sám učiteľom odborných predmetov. Po uskutočnení odborných exkurzií je vhodné získané poznatky aplikovať na vyučovacích hodinách. Pri týchto žiakov totiž v plnej miere platí zásada, že oveľa viac si zapamätajú, keď to vidia, ako keď im to niekto rozpráva alebo si o tom čítajú. V treťom ročníku pokračujeme v systematickej práci prepojenia s odbornosťou, ale pribúdajú aj ďalšie úlohy pre triedneho učiteľa. Jeho úlohou je nielen priviesť žiakov k záverečným skúškam, ale aj pomôcť im v ich ďalšom smerovaní. Niektorí ukončia školu a budú si hľadať prácu, iní odcestujú do zahraničia, či už za rodičmi alebo kamarátmi, ktorí tam pracujú. Mnohí sa však rozhodujú o možnosti ďalšieho štúdia a triedny učiteľ je práve prvým človekom, ktorý by im mal pri tejto možnosti pomôcť. Je vhodné im vysvetliť potrebu ďalšieho vzdelávania, ponúknuť možnosť nadstavbového štúdia na našej škole prípadne na iných školách.

KONKRÉTNE ÚLOHY NA ŠKOLSKÝ ROK 2012/2013

pre triedu II.F - odbor kuchár

SEPTEMBER:

- poučenie o bezpečnosti, správaní sa v škole a na odbornom výcviku
- práva a povinnosti žiakov školy
- vyplňovanie študentských preukazov, tlačív a potvrdení
- návšteva Poľnohospodárskeho družstva Tomášovce – pestovanie obilnín

OKTÓBER:

- spôsob štúdia na SOŠ, odporúčaný režim dňa
- vzťahy v kolektíve, vzťahy medzi rovesníkmi, šikanovanie, kyberšikanovanie
- vyzdvihnutie vzdelania pre budúcnosť – dôležitosť odbornej praxe
- návšteva Poľnohospodárskeho družstva Rátka – spracovanie mlieka a výroba mliečnych výrobkov

NOVEMBER:

- Hanartras – hudobno kultúrne podujatie – rasizmus a šikanovanie
- prezentácia školy je každodennou úlohou – formy, ktorými našu školu neprezentujeme (besedy o alkoholizme, drogových závislostiach)
- návšteva pekárne – Superpek Lučenec

DECEMBER:

- kampaň Červené stužky – aktívna účasť triedy v kampani
- besedy o AIDS a mnohých „tichých“ chorobách

JANUÁR:

- novoročné blahoželanania a predsavzatia
- vyhodnotenie prospechu, správania a dochádzky za I. polrok, analýza nedostatkov

FEBRUÁR:

- návšteva divadelného predstavenia podľa ponuky divadiel vo Zvolene alebo Banskej Bystrici
- etické problémy mladých ľudí , život a jeho chápanie
- kuchársky tréning s odborníkom – Hostinec Furman Vidiná

MAREC:

- šport v živote mladých ľudí, aktívne využívanie voľného času, športové popoludnie v športovej hale
- sledovanie dielu zo seriálu „Ano, šéfe“ a diskusia k téme

APRÍL:

- ochrana životného prostredia- úprava triedy alebo okolia školy,
- návšteva poľnohospodárskej školskej farmy – chov kráv a koní

MÁJ:

- partnerské vzťahy medzi mladými ľuďmi
- beseda s lekárom, mladí ľudia a intímny život
- piknik – príprava jedál v prírode

JÚN:

- vyhodnotenie prospechu, správania a dochádzky za I. polrok, analýza nedostatkov

Pri tvorbe plánu pre druhý ročník odbor kuchár sme sa opierali o niektoré nosné predmety žiakov. Nakoľko pre kuchárov sú najdôležitešie predmety technológia a potreby a výživa, tak naše aktivity sa uberajú týmto smerom. Na predmet potraviny a výživa sú zamerané návštevy družstva, pekárni a školskej farmy. Žiaci na týchto hodinách preberajú učivo – mlieko a mliečne výrobky, obilniny, tuky, mäso, zloženie a rozdelenie mäsa. Na hodinách technológie – jedlá a príprava jedál, či už regionálnych kuchýň, cudzích kuchýň, prípadne osobité spôsoby prípravy jedál. Preto sme sem zaradili nielen kuchársky tréning, sledovanie kuchárskeho seriálu, ale aj piknik v prírode.

Plán práce triedneho učiteľa pre daný odbor je spätý aj s ďalšími vyučovacími predmetmi. Slovenský jazyk a spoločenská komunikácia – divadelné predstavenie, občianska náuka – témy rasizmu, šikanovania, AIDS, sexualita mladých, telesná a športová výchova – športové popoludnie, ekológia – úprava okolia školy.

Zámerom týchto aktivít je predovšetkým podpora vyučovaných predmetov a prehĺbenie odborných kompetencií žiakov. Cieľom je ukázať žiakom v praxi to, čo preberajú na vyučovacích hodinách. Či sú to druhy obilnín, úprava mlieka, výroba mliečnych výrobkov, druhy pečiva či samotnej múky. Triedny učiteľ tak napomáha odborným učiteľom pri porovnávaní teoretických poznatkov s praxou. Výstupy, ktoré z jednotlivých aktivít získavame sa potom pretavujú do prác žiakov, ktoré si obhajujú na daných vyučovacích predmetoch. Môžeme povedať, že častokrát sme prekvapení reakciou žiakov. Zisťujeme, že nevedia, akým spôsobom sa vyrábajú niektoré mliečne výrobky, nepoznajú rozdiel medzi jednotlivými druhmi múky, či nevedia rozlišovať jednotlivé druhy obilnín.

V prípade učebného odboru kuchár sa tieto aktivity realizujú v popoludňajších hodinách, prípadne v čase maturitných, záverečných skúšok alebo po odsúhlasení vedenia školy v čase vyučovania v rámci daných predmetov.

3.2 Plán práce triedneho učiteľa pre študijný odbor spoločné stravovanie

Podobne ako pri práci so žiakmi učebného odboru, aj pri práci so žiakmi študijného, triedny učiteľ musí dodržiavať vo svojej práci niektoré hlavné úlohy. Na prvom mieste by sa mal triedny učiteľ zaujímať sa o úspechy, neúspechy, problémy a záujmy žiakov v triede, mal by pomáhať riešiť možné konflikty v triede, podporovať kohéziu triedy, formovať sociálne vzťahy v triede tak, aby sa vytvárali neformálne vzťahy a

spolupatričnosť medzi žiakmi v triede, organizovať aktivity mimo vyučovania – výlety, vychádzky, exkurzie, pomáhať rozvíjaniu samoštúdia žiakov využitím modle, pomáhať rozvoju sebapoznania a sebahodnotenia žiakov, zvýšenú pozornosť venovať estetickému úprave triedy. Zároveň vytvára kolektív zo žiakov, ktorí už majú ukončené vzdelanie a tak práca s nimi musí byť na vyššej úrovni, hlavne vo vzťahu učiteľ žiak, žiak a odbornosť.

Práca triedneho učiteľa v nadstavbovom štúdiu je o niečo menej náročnejšia, čo sa týka dochádzky žiakov, potreby vzájomného poznávania, určovania a dodržiavania presných pravidiel. Jedná sa totiž o žiakov, ktorí sami chcú ďalej prehĺbovať svoje vzdelanie, a preto aj ich prístup je zodpovednejší. Väčšinou svojho triedneho učiteľa už poznajú tri roky, pretože ich už predtým učil alebo im bol triedny v učebnom odbore. V prvom ročníku môže triedny realizovať množstvo aktivít a odborných exkurzií na prehĺbenie vedomostí žiakov v ich odbore. V druhom ročníku je to predovšetkým práca súvisiaca s maturitnými skúškami. Tu je opäť možnosť odborných prednášok a exkurzií podľa potrieb žiakov, napríklad pri tvorbe podnikateľských zámerov, či samotného zaradenia sa do pracovného pomeru.

KONKRÉTNE ÚLOHY NA ŠKOLSKÝ ROK 2012/2013

pre triedu I.T – odbor spoločné stravovanie

SEPTEMBER:

- poučenie o bezpečnosti
- práva a povinnosti žiakov školy
- vyplňovanie študentských preukazov, tlačív a potvrdení
- úprava triedy
- odborná exkurzia MOVINO Veľký Krtíš

OKTÓBER:

- spôsob štúdia na SOŠ, odporúčaný režim dňa
- vzťahy v kolektíve, vzťahy medzi rovesníkmi, šikanovanie, kyberšikanovanie
- odborná exkurzia Budapest – Torley, Hungexpo- výstava Hoventa

NOVEMBER:

- Hanartras – hudobno kultúrne podujatie – rasizmus a šikanovanie
- prezentácia školy je každodennou úlohou – formy, ktorými našu školu neprezentujeme (besedy o alkoholizme, drogových závislostiach)

DECEMBER:

- kampaň Červené stužky – aktívna účasť triedy v kampani
- besedy o AIDS a mnohých „tichých“ chorobách
- vianočné zvyky a tradície – posedenie pri vianočnej hudbe

JANUÁR:

- novoročné blahoželania a predsavzatia
- odborná exkurzia Sereď, Bratislava – Hubert Sereď, návšteva NR SR, výstava Slovakia Tour a Danubius Gastro, Matyšák hotel - prehliadka spojená s prednáškou o vinárstve
- vyhodnotenie prospechu, správania a dochádzky za I. polrok, analýza nedostatkov

FEBRUÁR:

- prehliadka hotela Lux Banská Bystrica spojená s prednáškou o práci manažmentu , večer návšteva divadelného predstavenia podľa ponuky divadiel vo Zvolene a Banskej Bystrici
- etické problémy mladých ľudí , život a jeho chápanie

MAREC:

- šport v živote mladých ľudí, aktívne využívanie voľného času
- návšteva športového podujatia (hokejový zápas) vo Zvolene
- právo v živote mladých – beseda s prokurátorom

APRÍL:

- Veľkonočné zvyky a tradície – posedenie pri čaji
- ochrana životného prostredia- úprava okolia školy
- umenie v živote mladých – návšteva Novohradskej galérie (podľa ponuky výstav)

MÁJ:

- partnerské vzťahy medzi mladými ľuďmi
- výzdoba triedy pre končiace ročníky
- odborná exkurzia Trenčín – Region Tour, Jarmok remesiel, Torty&svet pečenia

JÚN:

- vyhodnotenie prospechu, správania a dochádzky za I. polrok, analýza nedostatkov
- letné dopoludnie – grilovanie, jazda na koni

Plán práce vychádza z predmetov, ktoré obsahuje ŠkVP pre študijný odbor spoločné stravovanie. V rámci týchto predmetov môžeme povedať, že poznatky z jednotlivých exkurzií ožno aplikovať v nasledujúcich predmetoch. Náuka o nápojoch- exkurzia Movino Veľký Krtíš, Torley Budapest a Hubert Sereď. Cestovný ruch – Slovakia Tour Bratislava, Region Tour Trenčín. Regionálna gastronómia – Danubius Gastro Bratislava, Hovetna Budapest a Torty a svet pečenia Trenčín. Hotelové služby a manažment – hotel Matyšák Bratislava, hotel Lux Banská Bystrica.

V rámci ostatných vyučovacích premetov môžeme nájsť prepojenie so slovenským jazykom a literatúrou, občianskou náukou, právnou náukou, úvodom do sveta práce, telesnou a športovou výchovou.

Hlavným cieľom exkurzií je predovšetkým prepojenie získaných vedomostí s praxou, ako aj oboznámenie sa s novými technológiami a pracovnými postupmi. V nejednom prípade sa nám podarilo namotivovať žiaka do tej miery, že po ukončení školy, sa nám zamestnal vo firme, ktorú sme navštívili. Napríklad tento školský rok sme boli na exkurzii v hoteli Matyšák. Žiak, ktorý sa zúčastnil celoslovenskej súťaže, dostal ponuku z hotela v Tatrách a z práve menovaného hotela. Nakoľko vedel porovnať obidva hotely, vedel sa rozhodnúť a pracovnú ponuku aj prijal.

Výstupy, ktoré z exkurzií získame, žiaci prezentujú na vyučovacích hodinách, besedujú o tom a poskytujú nové informácie aj pre vyučujúcich, ktorí sa daných exkurzií nezúčastnili. Nakoľko sú exkurzie viazané na termíny výstav, sú mimo miesta, kde sídli škola, dané exkurzie prebiehajú v čase vyučovania. Niektorí učitelia by mohli podotknúť, že sa môže vyskytnúť problém súvisiaci s plánom učiva. My však vieme, že plán je stanovený na 33 (pri končiacich ročníkoch 30) týždňov a školský rok ich má stále viac, takže to nijakou mierou neovplyvňuje výučbu. Ostatné aktivity sa realizujú v popoludňajších hodinách, prípadne v čase maturitných, záverečných skúšok alebo po odsúhlasení vedenia školy v čase vyučovania v rámci daných predmetov.

Obidva príklady plánu práce triedneho učiteľa súvisia s organizovaním odborných exkurzií. Či už do bližších alebo vzdialenejších miest. Triedny učiteľ si musí uvedomiť, že s tým súvisia aj určité zásady a odporúčania k organizácii. V prvom rade by sme mali vypracovať plán organizačného zabezpečenia. To znamená názov a zámer, termín, trasa a miesto pobytu, počet účastníkov, z toho žiaci a pedagogický dozor. Potom miesto a hodina zrazu a rozchodu, spôsob dopravy, stručný denný program , podmienky

stravovania a rozpočet. Tento plán je potrebné predložiť vedeniu školy na odsúhlasenie. Po odsúhlasení musíme vykonať ďalšie úkony. Rodičom neploletých žiakov musíme dať podpísať súhlas, že sa ich dieťa zúčastní exkurzie. Pri plnoletých to potrebné nie je, ale aj tak informujeme rodičov, pretože tam majú presný program a časový harmonogram exkurzie. Pre potreby návštevy závodov, parlamentu a ďalších inštitúcií potrebujeme zoznamy žiakov. Takže si ich pripravíme v niekoľkých kópiách s pečiatkou školy. Nesmieme zabudnúť ani na poistenia žiakov počas odbornej exkurzie. Pred odchodom na odbornú exkurziu vykonáme poučenie o BOZP a programe. Upozorníme opätovne žiakov na fakt, že aj počas odbornej exkurzie platia všetky ustanovenia školského poriadku.

3.3 Vplyv spoločenských a sociálnych faktorov na realizovanie plánu práce

Triedny učiteľ je pri svojej práci ovplyvňovaný rôznymi faktormi. Tieto vplyvajú nielen na samotnú prácu so žiakmi v priebehu bežného dňa, ale aj na realizovanie plánu práce na daný školský rok. Jedným z faktorov je rodina. Rodina je prvým sociálnym prostredím, v ktorom žiak vyrastá. Zároveň je to prostredie, do ktorého sa neustále vracia, napriek tomu, že sa stáva súčasťou aj iných sociálnych skupín. Situácia detí (teda našich žiakov) je rozdielna v rôznych typoch rodín. V práci triedneho sa stretávame so žiakmi z úplných rodín, so žiakmi narodenými mimo manželstva, žiakmi polosirotami až sirotami, so žiakmi z rozvedených rodín a v poslednom čase so žiakmi, kde je rodina síce dvojrodičovská, ale jeden z rodičov pracuje v zahraničí. V niektorých prípadoch máme aj žiakov, kde obidvaja rodičia pracujú v zahraničí a doma sa o nich starajú v lepšom prípade starí rodičia, v horšom prípade starší súrodenec, alebo sú odkázaní len sami na seba, pretože už majú 18 rokov. Spoločnosť sa všemožne snaží o to, aby rodiny fungovali ako celok, ale ako z uvedeného vyplýva častokrát je opak pravdou. Podľa štatistického úradu napríklad v roku 2010 bolo rozvedených 12 015 manželstiev, z toho 7 627 manželstiev boli manželstvá s maloletými deťmi. Vidíme teda, že tento problém je naozaj pálčivým problémom a veľkou mierou vplýva aj na prácu triedneho učiteľa.

Ďalším faktorom, ktorý ovplyvňuje samotných žiakov a teda aj prácu triedneho učiteľa s nimi, je samotné školské prostredie. Školské prostredie môže na každého zo žiakov vplývať iným spôsobom. Učiteľ musí počítať so skutočnosťou, že každý žiak je osobnosť, má svoje povahové rysy, svoje schopnosti a zručnosti, záujmy, charakter a temperament. Preto pri svojej práci musíme brať do úvahy nielen individualitu žiaka, ale aj zároveň

podporovať jeho kolektívneho ducha. Pôsobenie učiteľov môže na jednej strane zaručovať úspešnosť a efektívnosť práce, ale na druhej strane môže demotivovať a vytvoriť u žiaka negatívny vzťah k práci a tým aj k samotnej škole. Zároveň nesmieme zabúdať ani na silných jedincov v triede, vodcov a ich vplyv na spolužiakov. Môžu nielen pozitívne ovplyvniť prácu triedneho učiteľa, ale môžu byť aj zdrojom negatívneho postoja triedy k práci a školským aktivitám.

Nemalou mierou vplýva na realizáciu plánu triedneho učiteľa aj voľný čas žiakov a spôsob jeho trávenia. Ak máme v triede zloženie žiakov s rovnakými alebo podobnými záujmami, je tu vysoký predpoklad, že môžeme zostaviť plán triedneho učiteľa oveľa lepšie. Ak však žiaci v rámci svojho voľného času nepoznajú nič iné ako počítač, televízor, prípadne návštevu pohostinského zariadenia, je táto práca náročnejšia. Triedny učiteľ musí vynaložiť veľké úsilie v hľadaní spoločných záujmov, v hľadaní niečoho, čo žiakom ukáže iné životné hodnoty. Preto ak chceme dobre pracovať so svojou triedou musíme poznať ich osobnosť, ich záujmy a koníčky, musíme sa snažiť počúvať ich, čo ich zaujíma a baví. Častokrát ak chceme mať dobré výsledky, pristúpime k tomu, že si necháme od žiakov vysvetliť témy, o ktorých vieme menej. Vypočujeme si hudbu, ktorú počúvajú, pozrieme si filmy, ktoré sa im páčia. Potom môžeme viesť diskusiu o hodnote pozretého, počutého, kriticky sa k tomu vyjadriť. Nesmieme však sklznúť k tomu, že zavrhneme všetko to, čo sa nám nepáči. To by mohlo byť ďalším krokom k tomu, aby sme náš plán práce so žiakmi nezrealizovali.

3.4 Najčastejšie problémy pri naplňaní plánu práce triedneho učiteľa

Plán práce triedneho učiteľa je možné pripraviť rôznym spôsobom. Môžeme zobrať starý plán práce a nezamýšľať sa nad zložením triedy a odborom žiakov. Môžeme zostaviť univerzálny plán práce pre každý ročník rovnaký. Môžeme však pracovať ako triedny, ktorý má záujem o svojich žiakov, a preto zostaví plán triedneho učiteľa podľa potrieb školy, triedy, odboru a predovšetkým jeho žiakov. Samozrejme, že predstavy môžu byť iné, plán perfektne zostavený, no napriek tomu nie sme schopní ho zrealizovať. Pri realizácii plánu práce, napriek tomu, že sme zobrali do úvahy všetky okolnosti, sa môžeme stretnúť s niektorými problémami.

Nezáujem o štúdium - v triede, s ktorou pracujeme sa nachádzajú aj žiaci, ktorí neprejavujú záujem o štúdium. Nepatria síce k prospechovo slabším žiakom, ale výber ich povolania nebol správny. Je veľmi ťažké zaradiť takýchto žiakov do aktivít na

prehlbovanie odbornosti. Triedny učiteľ musí apelovať na ich spolupatričnosť a kolegiálnosť. Mal by takýmto žiakom vysvetliť, že je možné, že práve iným pohľadom na ich profesiu si k nej nájdú bližšiu cestu a zapáčia sa im. Pri učebnom odbore sa s týmto problémom stretávame častejšie. Je vhodné sa s takými žiakmi porozprávať a zistiť podstatu ich problému. Či ten nezaujem vyplýva z toho, že si to nevybrali sami, ale im to vybrali rodičia. Alebo ich daný odbor skutočne nezaujíma a nechcú to študovať. V takom prípade je vhodný pohovor s rodičom, prípadne navrhnutie iného odboru štúdia či už na našej alebo na inej škole. Je vhodné dozvedieť sa to najskôr od žiaka a až potom prísť k samotnému pohovoru s rodičmi a žiakom.

V študijnom odbore spoločné stravovanie sa s týmto problémom už nestretáme, pretože sú to všetko žiaci, ktorí chcú napredovať a prehlbovať si vedomosti. Dokonca sami dávajú nové podnety a nápady na to, čo všetko si ísť pozrieť, aby sa dozvedeli niečo viac.

Zloženie triedy – je dosť smerodajným meradlom pri tvorbe plánu triedneho učiteľa. V týchto dvoch príkladoch tried, ktoré sme uviedli je rôzne zloženie žiakov. V triede I.T odbor spoločné stravovanie prevládajú chlapci nad dievčatami. To úzko súvisí aj s ich záujmami. Nebol problém zorganizovať akciu hokej Zvolen, ale do divadla to bolo neskutočné presvedčanie. Pochopili však, že ak sa im dievčatá prispôbili a išli na hokej, tak teraz sa musia prispôbiť oni. V tejto danej triede to však nie je problém, pretože sa jedná o dobre zocelený kolektív. Jeho žiaci si navzájom pomáhajú, podporujú sa a trávajú často spoločne aj voľný čas. Naopak trieda II.F odbor kuchár je pre prácu triedneho učiteľa svojím zložením komplikovaná. Je tu síce rovnováha chlapcov a dievčat, ale nemajú vôbec nijaké spoločné záujmy. Každý je rád, keď sa ničoho nemusí zúčastňovať, nič organizovať a nikoho na nič presvedčať. V tejto triede triedny učiteľ nemôže počítat s vlastnou iniciatívou zo strany žiakov, skôr si pripadá, že ich stále do niečoho núti. Výsledok, je ale väčšinou pozitívny. Sú radi, že sa toho zúčastnili. Zmeniť zloženie triedy samozrejme nie je možné, a preto tento problém riešiť nevieme. Vieme len vplývať na jednotlivcov a celý kolektív a hľadať všetko to, čo by ich zaujímalo a mohlo ich spojovať a zároveň zvyšovať ich poznatky v oblasti ich odbornosti.

Vplyv spolužiakov na jedincov – triedny učiteľ si pri svojej práci môže pomôcť jedincami, ktorí majú v triede silný vplyv. Záleží však na tom, či ich má na svojej strane alebo nie. Ak sa totiž taký žiak postaví a povie, že on nejde, neurobí to, tak sa nám ľahko stane, že naša práca bude oveľa náročnejšia. V I.T triede sú dvaja žiaci, ktorí dokážu ovplyvňovať

kolektív. Majú však snahu zdokonaľovať sa a vidieť niečo nové, preto sú triednemu oporou. V prípade, že chceme predložiť niečo nové, je vhodné v tejto triede to prediskutovať práve s nimi a vypočuť si ich názor. Ak ich pre náš nápad získame, vieme, že danú vec podporia a svojím spôsobom podajú treide. V triede II.F sú skupiny žiakov, ktoré spolupracujú, ale nenájdeme medzi nimi vodcov. Preto tu triedny učiteľ nemá podporu a musí argumentovať sám. Musíme hľadať všetko pre to, aby sme svoj cieľ splnili. Nemôžeme sa spoliehať na vodcov, ale postupne zistíme, koho prvého máme osloviť a podať mu svoj návrh. Napriek tomu môžeme konštatovať, že časť triedy sa do aktivít nezapája alebo sa zapája s nevôľou. V takom prípade ich nenútime do niečoho, čo sami nechcú. Počkáme na odozvu ostatných a potom sa na triednickej hodine vrátíme k pozitívam danej akcie. Porozprávame sa o tom, čo všetko videli ostatní a čo im to dalo pre ich profesiu. Snažíme sa touto cestou motivovať ostatných, aby sa zúčastnili ďalšej akcie aj oni.

Nedostatok času na realizáciu- s týmto problémom sa stretávame predovšetkým pri učebných odboroch, kde vyučovanie je dvojtýždenné. To znamená týždeň sú v škole a týždeň na odbornom výcviku. Nakoľko odborný výcvik je realizovaný na niekoľkých strediskách, práca triedneho učiteľa spočíva skôr v komunikácii s majstrom odborného výcviku, návštevy zariadení spoločného stravovania, kde žiaci sú na odbornom výcviku. Práca v týždni, keď sú v škole musí byť teda oveľa systematickejšia. Môže sa nám však stať situácia, že týždňov, keď sú žiaci v škole je za polrok veľmi málo. Napríklad môže nastať takáto situácia. Žiaci majú byť v škole presne keď sú jarné prázdniny, potom príde Veľká noc, maturitný týždeň, prezentácia školy a záverečné skúšky. Nemusí sa jednať o celý týždeň, ale napríklad o tri až štyri dni. V takom prípade ten triedny učiteľ len naozaj veľmi ťažko zrealizuje celý svoj plán, napriek maximálnej snahe. Tento problém je ťažké riešiť. Pri troche snahy a spolupráce s majstrami odborného výcviku sa dajú zrealizovať niektoré aktivity na odbornom výcviku, prípadne na strediskách odborného výcviku po ukončení samotnej práce žiakov. Je to ale náročnejšie na organizovanie celej aktivity, pretože sú žiaci rozdelený na tri strediská. Môžeme povedať, že sa využíva tento spôsob len málokedy. Skôr sa snažíme zamerať na prácu počas týždňa, keď majú žiaci vyučovanie.

Nezáujem a neochota rodičov – podobne ako má triedny učiteľ problém stretnúť sa s niektorými rodičmi na triednej schôdzke, má problém aj s nezáujmom a neochotou rodičov podporovať ich deti. Nakoľko sa nezúčastňujú týchto schôdzok a nie sú

oboznámení s plánom pre daný školský rok, neustále argumentujú tým, že je to zbytočné. Triedny učiteľ nevie ovplyvniť rodičov priamo a tak ich informuje prostredníctvom listov, prípadne zápisov v žiackej knižke. Musíme podotknúť, že často to nesplní ani tak svoj účel. Pri nadstavbovom štúdiu, väčšinou žiaci sami komunikujú s rodičmi o aktivitách, prípadne argumentujú ich nutnosť, takže tam triedny učiteľ málokedy vôbec prichádza do styku s rodičom. Tento problém je možné riešiť naozaj len tým, že budeme informovať neustále rodičov prostredníctvom žiackej knižky o aktivitách, prípadne poprosíme žiakov, aby im ukázali kde všade sme boli prostredníctvom školskej stránky, kde uverejňuje informácie o aktivitách ako aj fotografie. Niektorí rodičia však aj napriek tomu neprejavia záujem podporiť svoje deti v ich práci, pretože sami majú problém sa začleniť do spoločnosti.

Finančná situácia rodiny - v dnešnej finančnej situácii rodín je tento problém asi najväčším problémom pri realizácii spojenia práce triedneho učiteľa s odbornosťou žiaka. V meste, v ktorom sa nachádza naša škola je minimum možností na to, aby žiaci spoznávali novinky v svojej oblasti. Preto vždy vychádzajme z možností žiakov. Triedny nemôže navrhnúť niečo, na čo dve tretiny triedy nemajú finančné prostriedky. Plán pre triedu II.F vychádza práve z takejto situácie. Žiaci sú tam väčšinou odkázaní na štipendium, prípadne sú z finančne slabších rodín. Preto plán počíta s aktivitami, ktoré sú v blízkosti mesta, max. 10km alebo sú priamo v meste, prípadne sa dajú realizovať v škole a školských priestoroch. Preto náklady na celý školský rok nepresiahnu 30€ na žiaka. Plán pre triedu I.T vychádza z toho, že žiaci sú ochotní cestovať a vidieť, pochádzajú z rodín, kde nie sú finančné problémy, prípadne sú ochotní si prispieť z toho, čo v popoludňajších hodinách, keď pracujú, si zarobia. Môžeme však povedať, že ochota aj zo strany rodičov je väčšia, pretože sami chcú, aby ich deti videli niečo viac. Na začiatku školského roka ich však upozorníme na to, že náklady na všetky exkurzie počas školského roka sa pohybujú okolo 100€ na žiaka.

V obidvoch prípadoch sa jedná o sumy, ktoré sú pre niektoré rodiny problémom. Najlepšie sa nám osvedčilo vyberanie peňazí na jednotlivé akcie postupne. Samozrejme nie vtedy, keď suma nepresahuje 5€, ale hlavne vtedy, keď sa jedná o akciu na dva dni alebo je potrebné vyzbierať po 20€. Je to ale náročnejšie pre triedneho učiteľa. No stačí, keď si vytlačí zoznam žiakov s prázdnyimi kolónkami a kolónkou na podpis o zaplatení. Potom pri každej sume si zaznačí, koľko mu žiak zaplatil a má presný prehľad o sume, ktorú má ešte zaplatiť. Takto sú žiaci ochotní sa častejšie zúčastňovať akcií, pretože

vedia, že nemusia tú sumu priniest naraz. Musíme podotknúť, že sa nám vďaka tomu darí organizovať pravidelne každý rok odborné exkurzie nielen v rámci týchto profesií, ale aj ostatných.

Malá aktivita triedneho učiteľa – nie každý učiteľ má snahu byť triednym učiteľom a aj keď sa ním stane, neprejavuje veľkú snahu o dianie v triede. Môžeme povedať, že si plní síce povinnosti triedneho učiteľa, čo sa týka kontroly dochádzky, prospechu či administratívnej práce, ale nie práce so žiakmi. Práca so žiakmi a prehĺbovanie ich odbornosti totiž znamená venovať im svoj voľný čas a pripravovať a organizovať exkurzie. To nie je len napísanie zoznamu žiakov, ale aj vybavenie dopravy, ubytovania, vyberanie peňazí, poistenie žiakov, zozbieranie súhlasu rodičov s akciou pri neplnoletých ako aj zosúladenie samotného programu so žiakmi a ďalšie. Triedny učiteľ totiž nemôže dať napríklad odchod autobusu o 7.00, keď päť žiakov prichádza na miesto určenia iným spojom o 7.10. Tak isto musí naplánovať aj príchod domov, aby žiaci stihli svoje spoje do miest, kde bývajú. Je však na posúdení triedneho učiteľa, či je pre budúcnosť jeho žiakov lepšia väčšia aktivita z jeho strany alebo nie. Tento problém nevyriešim my, ale na posúdenie vedenia školy, koho triedníctvom poverí a koho nie.

Presadzovanie žiakov, ktorým už bol triedny – tento problém riešime predovšetkým v nadstavbovom štúdiu. Napríklad trieda I.T je zložená z odborov kuchár, čašník, servírka a cukrár. To boli predtým tri samostatné triedy. Teraz je triednym učiteľom v triede I.T učiteľ, ktorý bol triednym učiteľom cukrárov. Nie je vhodné, aby sme presadzovali časť cukrárov na úkor ostatných. Musíme sa odosobniť a začať prácu úplne nanovo, s novou skupinou detí, s novou triedou. Samozrejme, že ľahšiu úlohu máme so žiakmi, ktorých sme mali predtým, pretože tí poznajú naše pravidlá a zásady. Musíme dať najavo všetkým, že táto časť triedy naše pravidlá a zásady pozná a je dobré ich počúvať, lebo sa tým môžeme vyhnúť niektorým problémom. Musíme však neustále zapájať do práce všetkých a čo najrýchlejšie im dať pocítiť, že sú nám všetci rovnako blízky bez výnimky.

Neochota zo strany podnikov a firiem – je to problém, ktorý nedokážeme vyriešiť, ale musíme sa neustále snažiť. Za roky praxe sme zistili, že sú firmy, ktoré sú ochotné ukázať žiakom niečo, čo súvisí s ich profesiou a sú firmy, ktoré pravidelne oslovujeme a oni nás pravidelne odmietajú. Je len na odborných učiteľoch a triednych učiteľoch, aby informovali všetkých o tom, ak nájdú firmu, ktorá je ochotná uskutočniť odbornú exkurziu, či dokonca exkurziu spojenú s nejakou prednáškou na nejakú konkrétnu tému.

ZÁVER

Triedny učiteľ je najdôležitejším sprievodcom žiaka počas jeho štúdia ako v základnej tak aj na strednej škole. Je prvou kontaktnou osobou v prípade otázok, nejasností a problémov. Triedny učiteľ si musí uvedomiť, že triednictvo nie je pracovná činnosť, ale poslanie. Musíme byť pri tejto činnosti spravodlivý, zábavný a mať vždy dobrú náladu. Budme si istý svojím konaním, častejšie sa usmievajme a motivujme. Používajme slovíčka prosím a ďakujem. Nevyhrážajme sa a nepodliehajme hnevu. Nezabúdajme, že chránime záujmy žiakov a triedy. Vyjadrujme sa vždy pozitívne, kreatívne, hodnotme činnosť a nie osobnosť. Vystríhajte sa veľkej dôvernosti. Oceňujme žiaka podľa vynaloženého úsilia a vždy dodržiavajte stanovené pravidlá.

V tejto práci sme chceli poukázať na prácu triedneho učiteľa na strednej odbornej škole. Na základe konkrétnych plánov triedneho učiteľa pre odbor kuchár a odbor spoločné stravovanie, sme poukázali na možnosti prepojenia práce triedneho učiteľa a odbornosti žiakov. Pri napĺňaní plánov triedneho učiteľa sa samozrejme stretávame aj s problémami. Na základe poznatkov z práce triedneho učiteľa sme vybrali niektoré problémy, ktoré sú najpálčivejšie pri napĺňaní plánu. Pokúsili sme sa nájsť možné východiská pri riešení týchto problémov. Musíme však podotknúť aj ten fakt, že tieto problémy nemusia byť problémom na inej škole. Ak sa totiž škola nachádza v lokalite, kde nie je taká vysoká miera nezamestnanosti, problém financií odpadá. Môžu sa však vyskytnúť problémy iné.

Cieľom tejto práce nebolo poskytnúť návrh ako pracovať. Cieľom bolo ukázať, ako pracujeme my. Ako sme schopní prepojiť prácu triedneho učiteľa s odbornosťou žiakov a ako najlepšie ich motivovať. Nemusí to byť cesta stopercentne správna, ale zatiaľ nám prináša úspechy a zo strany žiakov spokojnosť a snahu ísť ďalej.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. BAĎURÍKOVÁ, Z. et al. Školská pedagogika, UK , Bratislava 2001, ISBN 80-223-1536-2
2. BLÍŽKOVSKÝ, B. (ed). Příručka třídního učitele, Praha SPN 1966,ISBN 14-034-66
3. ČÁP, J. - MAREŠ, J. Psychologie pro učitele, Portál, s.r.o., Praha 2001, ISBN 80-7178-463-X
4. DUTKOVÁ, K. – MEDLENOVÁ, J. Sprievodca triedneho učiteľa, Raabe, Bratislava 2007, ISBN 80-89182-03-0-8
5. GAVORA, P. Učiteľ a žiaci v komunikácii, UK, Bratislava 2007, ISBN 80-223-2327-7
6. KOMENSKÝ, J. A. *Velká Didaktika*, Bratislava SPN, 1991 ISBN 80-08-01022-3
7. KOZEL, F. et al. *Triedny učiteľ v socialistickej škole*, Bratislava SPN, 1974 ISBN neuv.
8. PRŮCHA, J. Přehled pedagogiky, Portál, s.r.o., Praha 2000, ISBN 80-7178-399-4
9. PRŮCHA, J.: Moderní pedagogika, Portál, s.r.o., Praha 2002, ISBN 80-7367-047-X
10. SPOUSTA, V. *Základní výchovné činnosti třídního učitele*, Brno MU, ISBN 80-210-0552-1

Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní(školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

<http://www.minedu.sk/data/att/4593.pdf>

Zákon č. 317/2009 Z.z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

<http://www.minedu.sk/data/att/4126.pdf>

Vyhláška MŠ SR č. 320/2008 Z.z. o základnej škole

<http://www.minedu.sk/data/att/667.pdf>

Štatistické údaje - <http://portal.statistics.sk/>